

PROTESTATIO NVLLITATIS

*Adversus Condemnationem Orthodo-
xarum Ecclesiarum, nuper insti-
tutam à quibusdam Do-
ctoribus ubiqui-
tarijs:*

Auctore

IOANNE PALMERIO . 1 . C .

Francis. Solovian.

1. Corinth. 4.

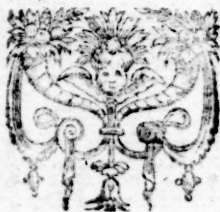
Mihi pro minimo est, quòd à vobis iu-
dicer: Dominus est, qui me iudicat.

PROTESTATIO SITATILIV

Adversus Condemnationem Orthodoxae
doctrinae Ecclesiarum, quae in his
litteris à quibusdam Do-
ctoribus videtur
impugnari

Auctore

IOHANNES PALMERIO. 1. 2.

1. 2. 3. 4.

Mihi pro testimonio est, quod à vobis in-
dicetur: Dominus est, qui me indicat.

MDCLXXII. 12. 13.

PROTESTATIO NVL-

LITATIS ADVERSVS CON-

*demnationem Orthodoxarum Ecclesia-
rum, nuper institutam à quibus-
dam Doctõribus ubi-
quarijs.*

Dici non potest, quantis lau-
dibus digni sint illustrissimi,
potentissimi & elementissi-
mi Germaniæ Principes, E-
uangelii Domini nostri Iesu
Christi, in Augustana confessione ample-
xi: quòd cum varium & multiplex exor-
tum inter suos Theologos de religione di-
scidium viderent, summam pro sua singu-
lari & eximia pietate contentionein adhi-
buerunt, vt illud, rãquam certissimum Ec-
clesiarum suarum incendium, exstingue-
rent. Neque sine iusta & graui causa vide-
mus nobis ab Apostolo præceptum fuisse,
vt Regum & Principum eiusmodi salutem
ac dignitatem Deo Opt. Max. in precibus
nostris commédemus: quippe, qui in istius-
modi rerum perturbationibus & ciuium
futorum discordiis primam ac potissimam

1. Tim. 2.

luctus & molestiarum partem sustineant. Neque puto grauiore nobis tenuibus homunculis dolores accidere ex Ecclesiarum nostrarum calamitatibus & persecutionibus, ex patrię aut patrimonij amissione, coniugum ac liberorū interitu, quàm istis Heroicę virtutis Principibus accidere solet ex hac tam inueterata & pertinaci Theologorum suorum concertatione: præsertim cum ijs in mentē venit, & pro sua summa sapientiā facili animaduertunt, istas Pastorum rixas, magnam lupis ac leonibus nostram in ecclesias, & gregem ipsorum, dei commissum aperire: quia dum illi scholasticis suis discordiis & disputationibus exercendis occupati sunt, circumcursat Leorugiēs (vt Petrus scribit) & quatrit quos deuoret, aditūque sibi aliquem intra sepra Christiani ouilis molitur: ad quod vel exigua ei rima satis superque est: vt de felle & adultero Apollodorus occinit:

-καὶ κλέϊθ' ἡ θύρα μοχλοῦς. ἀλλ' ἐν' αὐτῇ

ἤνελαν ὀφρυαὶν ὅπως ἐπορεύσῃ θύραν

αἱ ἡ γὰρ καὶ μακρὸς ἐκείνός ἐστι.

Quemadmodum igitur idem hoc studium tuendę à Sathane insidiis Ecclesię, summis laudibus celebratur in Dauide, Ezechia, & Iosia, itēque in Iosaphato & Asa: post Christi

Christi autem aetatem in Constantino, Valentiniano & Theodosio: ita nos Illustrissimorum Germaniae Principum tantam in sedandis Theologorum discordiis contentionem ac diligentiam praedicare iure ac merito possumus ac debemus: qui horum Imperatorum pietatem imitantur, quorum aetate Christi Ecclesiae miserandum in modum, istiusmodi fluctibus ac tempestatibus iactata, atque exercitata fuerunt. Laudetur ergo Deus omnipotens, aeternus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui Spiritu suo sancto tam pios & religiosos Principes nostris temporibus excitavit: beatissimeque & fortunatam Germaniam praedicemus, cui sub illorum Heroum imperio, vera & casta Religione frui conceditur, Desumque puto cultu inuocare, & ab impiis Paparum idololatriis abstinere: quandoquidem (vt in Psalm. *psalm.* 147.8. quodam scriptum est) Non fecit ita omni nationi. Simul etiam pii & verae religionis amantes Germani meminerint, iampridem magna ex parte ad se concionem illam Dei, toties in litteris sacris inculcatam, pertinere, cum populo Israelio demonstrat, nullam tum fuisse sub coelo gentem, cui sua iura & leges, hoc est, sui colendi rationem tradidisset: vt illa Iudaeorum

Dent.4.

cinitas, quasi terrestre quoddam Dei domicilium videretur. Videant boni & cordati viri, quales sunt in Germania innumerabiles, ne tanto & tam immortalis Dei beneficio abutantur: quandoquidem donationes, quantumvis perfectæ, tamen propter ingratitudinem reuocantur. cuius rei exempla nobis cum Iudæi & Orientales & Africanæ etiam alię complures gentes ac nationes suppeditant. Quorsum hæc? diceret fortasse Lector aliquis beneuolus. Quoniam, inquā, perferuntur per Ecclesias scripta quedā, quorū auctores, nō modò miseris & calamitosus crudeliter insultant, verum etiam stulta & barbara quadam arrogantia nouas nobis arbitrato suo Religionis leges, tamquam sacrorum Pōntifices, imponunt: easque hac poena sanciunt, vt qui legibus istis non paruerint, & nescio cui occulto & arcano Doctrinæ corpori non subscripserint, deinceps in impiorū & sceleratorum numero habeantur. Nam illud te, beneuole Lector, scire oportet, quemadmodum solim Cereris mysteria contineri à mystagogis in arcano solebant, nec nisi vel initiatis vel initiandis magna cum cerimonia ostendebantur: sic volumen illud, etsi circumscriptis duobus ab hinc annis Germanica lin-

gus conscriptum fuit: tamē nulli propè
 quē adhuc visum aut cognitum, nisi à quo
 paratissimum suffragium & subscriptio ex-
 spectaretur. Verū tamen cū eius legen-
 di cōpiam nobis amicus quidā fecisset, of-
 ficij ac pietatis nostræ esse existimavimus;
 nostram de illo sententiam paucis expo-
 nere. Duas enim eius præcipuas esse partes
 animadvertimus. vñam, qua Religionis do-
 ctina; certorum istorum hominum arbi-
 tratu comprehensa est: altera, quæ con-
 DEMNATIO eorum omnium cōtinetur,
 qui etsi ab impio Antichristi Rom. domi-
 natu sese in libertatem Evangelicam vin-
 dicarūt, tamen eius libri decretis omni-
 bus stare, & in ipsius leges iurare detrectabunt.
 Eius autem condemnationis ea (vt paulo
 antè dixi) vis est, ut non modò Germani
 innumerabiles, qui aliam de paucis quibus-
 dam Religionis capitibus sententiam ha-
 bent, verum etiam Helvetij, Galli, Poloni,
 Angli, Scoti, Belgæ, Itali, Hungari, Bohe-
 mi, qui venerant hoc Palladium detrecta-
 bunt, pro Hæreticis habeantur: usque se-
 cūdam tabulas testamēti ab homine quo-
 dam violentissimo conscripti, aqua & igni
 per vniuersam Germaniam interdicatur.
 Ac priorem quidem partem, quæ tota in

precipiendo & magistrali quodam doctri-
nae genere consumitur; quia scio non se-
mel ab aliis nostrarum Ecclesiarum fra-
tribus (quatenus verbo Dei consentanea
non est) strictim ac breuiter esse refuta-
tam; nihil necesse est attingere: neq; quod
vetere proverbio veramur, actum agamus.
Alteram partem, quae (vt dixi) superbo &
atroganter capitis nostri C O N D E M N A-
T I O N E M cōtinet, paulisper excutiemus,
& considerabimus, an aduersus tam atro-
cem sententiam aliquas nullitatis causas
proferre possimus.

P R I M A igitur Nullitatis causa est, Iu-
dicum incompetencia. nam, vt aliquando
ex Iurisconsultis didicimus, Iudex is demū
idoneus dicitur, qui iurisdictioni praeest,
aut à Principe potestate aliqua praeitus
est, aut ab eo qui ius dandi Iudices habet
datus est; aut denique cui se partes commu-
ni consensu subiecerūt. Atqui neq; Germa-
nicæ religionis vtriusvis Antistites iuri in-
ter Gallos, Anglos, Belgas, Polonos, cete-
rasque gentes extra suum territorium posi-
tas, dicūdo præsunt: neque hodie Princeps
vllus est, qui solus tot gentibus ac populis
dominetur, usque dare pro potestate Iudi-

ces possit: neque omnino quisquam hodie
 est prætor Romanum Sathanæ Vicarium,
 cuius istud dandorum arbitratu suo iudi-
 cum usurpet. Postremò, nemo vnquā no-
 strum in istos iudices consensit, ac ne con-
 sentire quidem cuiquam nostrum in men-
 tem venit: quippe, qui ne vtrum quidem a-
 tri an albi sint, nouerimus: neque vbi forū
 istud tā litigiosum agāt, aut iurisdictionem
 tam acerbā exerceāt. Nam, quod nūquam
 post hominū genus natū auditum arbitra-
 mur, ij ipsi à quibus hæc aduersus nos Con-
 demnatio pronūtiata est, etiam sua quoad
 possunt nomina reticēt: vt nihil de iis, nisi
 quod fama & rumore ad nos perlatum est,
 cōpertum habeamus. Ac nequis fortè no-
 strū hanc de Iudicum incōpetentia dispu-
 tationē, tanquā merè forensē, & à Re-
 ligione abhorrentē repudiet, dicimus eam
 à Christo ipso magistro ac Doctore nostro
 usurpatam, cū litigatores quosdam ad se,
 tanquam ad Iudicem, adeuntes, notis illis
 verbis increpuit: Quis me iudicē inter vos
 constituit? Quo loco non obscure demon-
 strat, neminem publicum istud de aliis iu-
 dicandi munus sine legitima vocatione su-
 scipere oportere: Itaque Deus in Israhel
 Republ. suos cuique ciuitati Iudices attri-

Luc. 12.

Dent. 1.

13.

1. Cor. 4.

buir: neque alteri in alterius ciuitatis quæ
 ius dicere permisit: notumque illud est A-
 postoli, Corinthios quosdam superbos, &
 Pontificum istorum simillimos increpan-
 tis: Mihi pro minimo est, quod a vobis ne
 dicer: Dominus est qui me indicat. Atque
 hæc quidem de prima Nullitate hæc tenus
 innot idv dapon : eum non, aut illis in m
 SECVNDA Nullitatis causa est, Iudicium
 istorum indignitas, inhabilitas, incapaci-
 tas, insufficiencia, quam esse variam & mul-
 tiplicem ostendemus. Voluminis istius com-
 pilatores atque architectorum sunt. Nouæ &
 peregrinæ cuiusdam Diuinitatis VITI-
 TIS Antistites: quam Diabolus videtur eo
 consilio in Germaniam induxisse, vt vim
 æmuliæ Ccenæ Dominicæ obscuraret, vel
 potius extingueret. Nam si Christi huma-
 nitas vbique est, si corpus Christi æquè est
 in glande, aut nuce, aut pyro, vt in pane &
 vino Ccenæ: nepe nihil mirum fuerit, præ-
 sentem adesse Christum, in, sub, vel cum
 pane: quum id, etsi non ad eundem finem,
 pariter tamen omnibus in rebus eueniat, si
 quod isti volunt, ipsis concedatur. Quid si
 glitur, obsecro, D. Luthero, vel ipsius anti-
 gonists in mentem venit, vt de præsentia
 carnis Christi in Ccenâ disputâtes de illorū
 verbo-

verborū (Hoc est corpus meū) sententia tā-
dū cōtenderet, si ad illā asserendā illud suf-
ficeret, de quo non querebatur, nempe, Ver-
bū caro factum est: si, inquam, a mōmēto
hypostatice vnionis pendet Christi carnis
præsentia omnibus in rebus, quorsum ad
eam asserendā de institutionis Coenæ Do-
mini verbis disceptatur? Secunda indi-
gnitatis ratio est, quoniam isti Condemna-
tores nostri sunt (vt Petrus Apostolus lo-
quitur) ἀλλοτρίοι καὶ ἑτεροί: ac propter eam cau-
sam reiiciendi ac recusabiles. Nam, (quod
probatione longius accersenda non eget)
si quando cōcōiones ad populum habeant,
nō gregis sui vitia & corruptelas, nō pro-
fanum religionis fastidiū, nō assiduas quo-
ridianæ perpotationes, ingluuiē, helluatio-
nes, crapulas, ingurgitationes reprehendūt:
sed illis, quæ ante oculos sunt, ommissis, in lō-
ginquarū gentiū instituta inquirunt: atque
Excusi propriis aliena negotia curant: vt ve-
tus poeta cecinit: ac perpetuò in Zuinglia-
nos, in Calvinistas, & Sacramentarios in-
uehuntur, vt in vetere prouerbio est:

Ἄλλοι ἐστὶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνθρωποι,
αὐτοὶ δὲ ἀμαρτανόλεις ἐν γῆνι καὶ πόλει.

Tertia indignitatis ratio est, quod nonnul-
lorum cum offensione & scandalo mul-

torum ecclesias & greges suæ fidei cōmissos negligūt: tempusque in cursationibus & quæstuosis legationibus consumunt: ambitioni & avaritiæ dediti, liberalitate Principum ad frum quæstum abutuntur, quod genus hominum quàm sit Ecclesiæ Christi pestiferum, vel eo tempore cognitum est, cum Ariani tantum potuerunt, ut Arium tam celebri Synodo damnatū ab exilio reuocandum & Athanasium expellendū curarent.

Ex th. 34 Vē vobis Pastores, inquit Dominus, qui non gregem meum, sed vosmetipsos pascitis, vestimini lacte: vestimini lana: & quæ pinguiores sunt oues, eas occiditis. Equidem oues meas ē manibus vestris exigam, dicit Dominus. Fatemur non esse in hominum potestate patientia & fortitudine suæ martyrii coronam adipisci. Sed non tam est gloriosum à pastoribus ecclesiæ Christi predicari. Tot legationes principis illius nomine p̄ Germaniā obij, tot scyphis argenteis, tot catenis aureis sum donatus.

1. Cor. II. q̄ illud quod de se Apostolus gloriabatur: Quinquies quadragenis (minus vna) plagis sum affectus, ter virgis cesus, semel lapidatus, ter naufragus, noctē & diē in profundo transegi; versatus sum sæpe in ærumnis, in vigiliis, in fame, in siti, in frigore & nuditate.

tate. Hæc nimirum vera Theologia est, quæ
 in cruce & ærumnis & calamitatibus exer-
 cetur: non illa mollis, delicata, umbratilis,
 quæ in gynæceis & conuiuiis & quæstuo-
 sis legationibus cōsumitur. Quarta indi-
 gnitatis ratio est, quod isti violenti Con-
 demnatores nostri maximis & grauissimis
 de rebus inter se dissentiūt: atque vt quon-
 dam Madianitæ, Cadmæi fratres, Andaba-
 tæ, sic illi plerunque odiis, conuiciis, rixis
 inter se cōflictantur: vt tatarum inter ipsos
 discordiarum pios & cordatos viros, etiam
 qui non optimam de nobis opinionem im-
 biberunt, magnoperè interdum pudeat.
 Vigandus nuper Heshusium hæreses da-
 mnatum è Borussia præcipitem eiecit, pro-
 pterea quod impium illud dogma & ad in-
 staurandam ἀποκατάστασιν accommodatissimum
 & cum vbiquitate maximè consentaneum
 in Ecclesiam inducere conabatur: Huma-
 nitatem Christi in abstracto esse adoran-
 dam. Dies me deficiat, si pugnas illorum &
 concertationes eiusmodi proferre coepe-
 ro: quales, vt verè dicam, inter veteres Phi-
 losophos in Græco quodam dialogo com-
 memorantur. Itaque cum istius voluminis
 compilatores passim apud suos Principes
 prædicent, se disputationes & concertatio-

nes omnes hoc scripto compressisse, co-
pere hi versiculi passim per Germaniam
circumferri:

Vulcanum aut fornax, aut ars ignota fefellit:

Eipivlen dum vuls cudere, cudic'iev.

Quinta indignitatis ratio est, quod Con-
demnatores nostri toto terrarum orbe in-
fames habentur, propter foedissimum ingra-
titudinis crimen aduersus summum illum,
& præstantem virum PHILIPPVM ME-
LANTHONEM, nõ tam ipsorũ (vt quon-
dam etiam ambitiosè loquebantur.) quàm
omnium, quicunque hodie in orbe terra-
rum litteratorum nomen obtinent, magi-
strum ac præceptorem. Cuius ingrati-
tudinis dicam, an impietatis meum pectus me-
moriam excruciat. Hæccine à vobis (ô ve-
cordes & ingrati discipuli) tanto illi & tam
erudito Præceptori gratia refertur? in quẽ
illud elogium plurimæ consentiunt gẽtes,
(vt de Artilio Calatino quõdam dictũ est)
Populi primarium fuisse virum: quem verè
Solem Germaniæ non modò hæc ætas ap-
pellat, verum etiam posteritas ad omnes
seculorum ætates nominabit: quem non
modò de patria, verum etiam de gentibus
omnibus apud quas bonæ literæ atque ar-
tes exercentur, optime meritum omnes fi-
ne vlla

ne villa controversia consentiant. Vetus &
 verum illud Æschyli verbum est (ὀλίγα-
 τιστὶ Ἀργείοις, ἰμμεμὸρες ἐν ἐὶς ἡμετέροις ἀγαθοῖς). Ecquænam
 ista barbarorum hominum est immanitas?
 quod propudium? cui nuper viuo & floren-
 ti, & tanta apud summos quosque Princi-
 pes auctoritate prædito blandissimè adsen-
 tiebantur, eius mortui memoriæ insultare,
 & diu scripta de piorum adolescentiū ma-
 nibus excutere: atque adeò pro hæreticis
 obliterare, atq; exstinguere? ecquonam
 verū argumento? an quod à Luthero qui-
 busdā in rebus dissentiat? atqui Lutheri in-
 signe hæc de Philippo. *elogiū* in *Operum*
ipsius præfatione his extat verbis: *Multum*
diuque illi restiti, qui meos libros, seu verius mea-
rum lucubrationum confusiones editas, voluerunt:
cum existent Dei gratia methodici libri quàm plu-
rimæ, inter quos loci communes Philippi excellunt,
quibus Theologus & Episcopus pulchrè & abun-
dè formari potest. Item aliquanto post: Eodem
anno Philippus Melanthon à Principe vocatus
fuerat ad docendas litteras Græcas: haud dubitè, ut
haberem socium laboris in Theologia. Nam quid o-
peratus sit Dominus per hoc organum, non in li-
bris tantum, sed etiam in Theologia, facite stan-
te eius Opere, etiam si nescatur. Satisque & omnes

eius squama. Quibus Lutheri verbis utrum
ingrati discipuli, Sathanæ, an squamarum
ipsius vocabulo designentur, cuius facilis
existimandi copia est. Verum hæc, quæ ne-
que sine lacrymis, neque sine scdissima
Germaniæ labe, macula, turpitudine, infam-
ia, qua illam isti aspergunt, comemorari,
neque satis dolenter ac luctuose pro rei im-
dignitate deplorari possunt, aliud in tem-
pus differemus: atque ad tertiam Nullita-
tis causam progrediemur.

TERTIA Nigitur Nullitatis causa hæc
erit, quod ista nostrorum Cõdemnatorum
sententia pronuntiata est contra legitimũ
iudiciorum omnium ordinem, indictis &
incognita causis, & partibus non modò ab
audiis, verum ne citatis quidem, aut vilo
legitimo modo euocatis. *quæ dicitur in iudicio*
apud quosdam iudices extraneos, in quibus Ascræus se-
nex, haud paulo melior quam quilibet iste-
rum Cõdemnatorum & poëta & iudex
Itaque vetus iudicium Atheniensium iusta
rãdum illud fuit, *quod dicitur in iudicio* Cõ-
seniores iudices populi ad radices montis
Sinaïtes iudicabant, Scriptura testatur, eos
verumque patet audiri, & causa verumque
perorata, sententias pronuntiasse. *Quæ dicitur*

Exo. 24.

Deut. 17.

24. 5. 6.

Iomon

Iohon inter duas mulieres nobile & fa-
 piens illud iudicium pronunciauit, non ni-
 si vocata & audita vtraque parte pronun-
 ciauit. Et si Deus Adamum & Euam sum-
 mum in se facinus admisisse sciret, tamen
 non prius eos damnauit, quam causam apud
 se dicere iussisset. Et si Sodomitas sciebat
 foedissimo se & spurcissimo scelere polluis-
 se, tamen descensurum se dixit, & cogni-
 turum. quid multa? quamuis Iudæi scelera-
 te atque impiè Christo necè ac perniciem
 molirentur, solennem tamen & vtitaram
 legitimi iudicii formam in eo damnando,
 vel dicis causa, conseruarunt. Nomen e-
 ius ad Caiaphā Pont. Max. detulerūt. mox
 illius decreto cōprehensum ad ordinariū
 Seniorum populi consilium, cui consilio i-
 dem Pontifex præerat, adduxerunt. Eò te-
 stes producti, atque auditi sunt. cum ~~plures~~
 idoneum testimonium videretur, iusiurandi
 dam reo delatum est. confessio rei haberi
 pro re iudicata poterat. rogatæ tamen sen-
 tentiæ sunt: & pronuntiata capitalis con-
 demnatio. Et cum cum aliquando inaudi-
 tum damnare vellēt, merito à Nicodemo
 ad legis præscriptum reuocantur. An Lex
 nostra (inquit ille) cōdemnat quempiam,
 nisi prius audiuerit ab ipso, & cognouerit

quid faciat? Neque ullam tam immanē gentem esse arbitror, quæ hunc ciuile, ac propè dicam naturalem iudiciorum ordinem non obseruet. tantum abest, vt quidquam in Ecclesia Christi non ritè atq; ordine geri debeat: præsertim vbi animarum salus, conscientiarum tranquillitas, & (quod caput est) gloria Dei immortalis agitur. Itaque plenum est primum Lutheri operum volumen appellationum à Papæ & Cardinalium condemnatione, & disputationum se non potuisse indicta & incognita causa damnari.

Q. V A R T A Nullitatis causa est, quod nostri Condemnatores, certis Lutherilibus eandem, quam Scripturæ sacræ, & primis quatuor Ecclesiæ Conciliis auctoritatem tribuunt: eo cōsilio, vt nos posthac in illos libros æquè atque in ipsum Domini verbum iurare compellant. In quo quantum illi præstantissimo & fortissimo Christi seruo iniuriā faciant, licebit ex his ipsius verbis cognoscere, quæ ex Oratione ipsius coram Imperatore Carolo V. anno 1521. habita describemus: *Nec me sanctum aliquem facio: sed quia homo sum, & non Deus, alio patrocinio libellis meis adesse non possum, quàm ipse Dominus*

Dominus Iesus adfuit suæ doctrinæ, qui cùm coram Anna de doctrina interrogatus esset, & alapam à ministro accepisset, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si Dominus ipse, qui sciebat se errare non posse, non tamen detrectat testimonium aduersus suam doctrinam audire, etiam à vilissimo seruo: quanto magis ego fex, non potens nisi errare, debeo expetere & expectare, si quis testimonium reddere velit aduersus meam doctrinam? Hæc Lutherus. Et profectò ita est. Nam *ἐπὶ τοῦ λαοῦ* hominem statuere labi & errare non posse, nihil aliud est, quàm eum hominem esse inficiari: & Deum aliquem humanæ naturæ expertem facere. Quid verbis opus est? Exstat Philippi ad Lutherū epistola Vuitebergæ, anno 1565. edita, ex qua quantùm Scriptura sacra (ne quid vehementius dicā) Augustanæ confessioni præponderet, perspicuè intelligitur: nam pag. 3. præclarum hoc de crebra ipsius varietate testimonium exstat: *In Apologia quotidie multa mutamus. Locum de Votis, quia erat exilior multo, exemi, supposita alia dissertatione eadem de re, paulo vberiore. Vellem percurrisses articulos fidei, in quibus si nihil putaueris esse vitij, reliqua vtcunque tractabimus. subinde enim mutandi sunt, atque ad occasiones accommodandi.* Item ad amicum quendam, pag. 480.

Ego conatus sum eam sententiam in Apologia explicare. sed ibi propter aduersariorum calumnias non sic loqui licet, ut nunc coram loquor, & re ipsa idem dico. Hæc Philippus, testis in isto negotio irrefragabilis. Et certè sic se res habet, ut nullus post Apostolorum ætatem, quantumuis pius, sanctus, & eruditus Ecclesiæ Doctor fuerit, cuius in scriptis non multos nauos, ne dicam errores, animaduertere liceat. neque quemquam istorum Nugatorum tam imperitum esse arbitror, ut non quosdam vel Augustini, vel Ambrosii, vel Irenæi, vel aliorum veterum scriptorū errores possit ostendere. Denique Retractionum Augustini liber exstat, non minus humanæ ipsius infirmitatis, quàm pietatis & modestiæ Christianæ testis idoneus. Itaque Lutherus in eadem Operum suorum præfatione, hanc quasi protestationem aduersus istos Condemnatores adposuit: Ante omnia, oro pium Lectorem, & oro propter Dominum nostrū Iesum Christum, ut ista legat cum iudicio, imò cum miseratione: & sciat me aliquando monachum fuisse. Prætereà quanta Ecclesiæ Christi perniciēs adferretur, si tanta vilius hominis scriptis, quanta sacris litteris auctoritas tribuatur? Exstat vetus quidam libellus, cui titulus est, Canones Apostolorum,

lorum. In eo tam multa stultè & absurdè scripta sunt, vt legi sine fastidio nō possint. veluti, Vt qui viduam mulierem vxorē duxerit, qui in Baptismo non ternas immersiones, sed vnā tātū fecerit, qui carnem bestiis ereptam comederit, ab Ecclesiæ ministerio arceatur. Verum tamen liber ille multas per ætates eadem superstitione in sacrarum litterarum numero habitus est, qua nunc nobis Lutheri scripta pro sacris Oraculis obtruduntur: exstantque & Iustini & Caroli Magni constitutiones, quibus Canones illos pro Apostolicis haberi iubent. Ac memorabile est, quod in Capitulari Caroli Magni, eodē ferè loco traditur, dānari ab illo Imperatore impostores quosdā qui clandestinè epistolā quandam Dei nomine cōflarant, eamq; de celo de ipsam affirmabant: ac iam per annum integrum proponere populo & recitare in Ecclesiis adsueuerāt: cū tamen & ipsius Caroli Magni, & superiorum Imperatorum constitutionibus sancitum esset, nequid in Ecclesiis, nisi ex sacris litteris depromptum recitaretur. Sed age: stetur ipsius Lutheri verbis, & eum non iudicē, sed astipulatorem habebimus, vtpote qui in concione quadam Postillis maioribus inserta, de na-

rali Domini, apertè se fateatur his ipsis in rebus errasse, & quod est naturæ, tribuisse personæ, & contrà. quæ sanè ingenuitas illum ab omni errore vindicat.

Q V I N T A Nullitatis causa posita est in forma corrogandi suffragia & subscriptiones istius voluminis Ubiquitarij: quæ tota coitionis clandestinæ simillima est. Satis constat voluminis istius architectos consilium inter se cepisse, de suffragiis & subscriptionibus partim blanditiis & precibus efflagitandis, partim Principū quorundā auctoritate & gratia exprimēdis. quinetiā in quēdā eorū exēpla præclarū articulū offendimus: *In singulis ciuitatibus subscribet Parochus cum suis Capellanis, non solum suo nomine, sed etiam omnium aliorum parochorum, capellanorum, & scholarcharum qui eiusdem sint diœcesis: modò prius ab ipsis approbationem & potestatem subscribendi obtinuerint, subscribent autem in hunc modum: Ego N. parochus & superintendens apud N. & cum eo N. & N. parochi apud N. & N N. iidem N N. illi adiuncti subscribimus, tam pro nobis ipsis, quàm pro N. parocho, capellano & scholarcha, qui sunt omnes numero N N.* Nos istam clandestinam & arcanam procurandæ religionis rationem non modò ab Apo-
stolo-

stolorum consuetudine alienam esse cō-
tendimus: verum etiam Sibyllinorum sa-
cerdotum aliarumque profanarum religio-
num institutis planē consentaneam: qua-
rum antistites occulta istiusmodi & arca-
na de religionibus consilia inibant. Fida si-
lentia (inquit Lactantius) factis instituta
sunt ab hominibus callidis, vt nesciat po-
pulus quid colat. Orpheus ab his quos ini-
tiabat (inquit Firmicus) in primo vestibulo
cum terribili auctoritate religionis exe-
git, ne profanis auribus composita religio-
nes proderetur. Sic Caesar cōpositas Dmye-
rum religiones in occulto ab iis contineri
solitas cōmemorat, magnamque ab iis cau-
tionem adhibitam, ne in vulgus efferren-
tur, ac ne litteris quidem mandarentur. Ec-
clesia Christiana ab istis clandestinis coi-
tionibus, cōciliabulis, & factionibus abhor-
ret: atq; illam vsitatam regulam obseruat,
vt quod omnes tangit, ab omnibus appro-
betur. Deus ipse cū suæ Religionis leges
duabus in tabulis perscriptas populo suo
tradidit, non illas Mosi aut Aaroni in oc-
culto commisit: sed ipsemet sacratissima
sua voce, tāquā & legislator simul & prę-
co, de superiore loco apud vniuersum po-
pulum pronūciauit: & multis post sēculis,

eadem sacratissima voce Filiū suum nobis
 præceptorem tradens, è cælo pronuncia-
 uit: Hunc audite. Neq; vnquam in Ecclesia
 Christiana tâta paucis aliquot hominibus
 auctoritas tributa est, vt arbitrio suo Reli-
 gionis formā præscriberent, aut exortas de
 illa controuersias soli disceptarent. Ac vi-
 dere licet apud Ecclesiasticos scriptores,
 factiones Eusebij Nicomedensis Episcopi,
 Valentis item & Vrsatij, horum nostrorum
 Cursitatorum institutis quàm simillimas:
 quibus factionibus atq; artibus sensim Ar-
 rianismum in Ecclesiam Christianam indu-
 xerunt. Cùm esset exorta inter Apostolos
 quæstio, An extranei non circūcisi, & Mo-
 saicæ legis cerimoniais non initiati, ad Euan-
 gelium admittendi essent, conuentus o-
 mnium Ecclesiæ pastorum & seniorum in-
 dictus est, in quo ea controuersia non pau-
 corum arbitrio, sed omnium sententiis ex
 Scripturæ auctoritate diiudicaretur. Sic
 Paulus ad Corinthios scribēs, si qua de re-
 ligione controuersia exorta sit, iubet pasto-
 res non in occultis cœtibus, sed palam in
 Ecclesia, eam cognitionē suscipere: & eam
 ex verbo Dei dirimere. Sic exortis Arii no-
 uis & impiis disputationibus, Nicena Syno-
 dus coacta est, ad quam Pastores Ecclesia-
 rum

rum conuenerunt:& re ex verbo Dei quesita ac deliberata, scelerati hominis impietatem cōdemnarunt. Idémque institutum in Nestorio, Eutychete, Macedonio, Apollinari, cæterisque fanaticis damnandis magna Episcoporum frequentia vsurpatū est. Nam in Niceno cōcilio, quo Arius damnatus est interfuere pastores 318. in Constantinopolitano, quo damnatus est Macedonius, centum quinquaginta: in Ephesino primo, quo Nestorius damnatus est, ducenti: in Calchedonensi, quo Eutiches damnatus est, sexcenti & triginta. Quòd si paucis aliquot, quantumuis apud Principes & mulierculas gratiosis, tanta in Ecclesiam Dei auctoritas permittatur, immane, quātus ad corrumpendam religionem aditus aperietur. Memoriz proditum est, Theodosij Imp. ætate, veteratorem quendam fuisse Dioscorum nomine, Alexandrinæ ciuitatis Episcopum. Is cūm Aulicis artibus & blanditiis in Principis & Eudoxiæ Augustæ, atque aliquot procerum gratiam sese infinuasset, impetrauit, vt causa Eutychetis frequentissima Synodo damnati denuò cognosceretur. Cūm ei Flauianus, Cōstantinopolitanus Episcopus, vehementius aduersaretur, Dioscorus impetum in illum

fecit: pugnis & calcibus præcipitem è conuentu eiecit. quid multa? Cùm Flavianus triduo pòst iis ictibus còcisus occubuiſſet, tãta nihilominus Dioscori rabies fuit, vt in illius mortui ventrem pedibus insultaret. vnde Synodo nomen *λυστική*, vt Nicephorus & alii testantur. Non abſimile illud Ardelionum aulicorum artificium fuit, quod nuper legiſſe memini. Cùm Orientales ad eam ſuperſtitionem perducti eſſent, vt paſſim monaſteria magnis iacturis ac ſumtibus inſtituerentur, atque opimis latifundiis dotarentur, Imperator Nicephorus Phocas modũ illis iacturis impoſuit: ac vetuit, ne qua deinceps noua monaſteria inſtituerentur. Aliquanto pòſt Baſilius ſecundus, Monachorũ blanditiis delinitus, eam conſtitutionem abrogauit, hac addita clauſula, quòd à Monachis, qui in Aula ſua verſarentur, didiciſſet, illam Phocę conſtitutionem omnium, quę tum per Orientem graſſabantur, calamitatum cauſam fuiſſe. Ac noſtris temporibus complures iſtiusmodi in aulis Principum & gynecæis Ardeliones reperiri, ſatis opinor eſſe notum.

Diceſſe forte, Lector beneuole, Quid? Tu igitur eccleſiarũ noſtrarũ vulnera palam

lam apud aduersarios detegis? an nescis naturæ & gentium iure interdictum, ne parentum & consanguineorum verecundiâ nudemus? Vt corporis vulnera, inquit Cæsar, sic exercitus incommoda tegēda sunt: ne spes aduersariis augeatur. Itaque laudatur Constantini factum in Nicena synodo, qui fasciculum criminationum, aduersus Episcopos inter se conflictantes sibi traditum, in ignem abiecit: inquiens, Episcoporum vitia tegenda, ne plebis animi à religione alienentur. Quis negat? Veruntamen si cuius parēs iis in partibus corporis, quas occultari natura & pudor iubent, male affectus esset, vtrum illud incōmodum celari esset satius, an parētem ad curationē suscipiendam non modo nudari, verum etiam, si opus esset, alligari? Verus & verum illud verbum est: Bona est turpitudine, quæ periculum vindicat. Nunquam periculum sine periculo vincitur. Crudelem medicum intemperans æger facit.

MVLTa quidem diuinæ prouidentię documenta nobis quotidie ob oculos versantur. Sed illud in primis, quòd Christus Ecclesiam suam in tantis humani generis motibus ac tempestatibus tuetur. Vidit æ-

tas nostra furiale bellum ciuile primùm in Heluetia: tum deinde in Germania, propter caussam Religionis. aliquanto post in Anglia. Quindecim iam annos ardere videmus Galliam ita tætro & exitiali bello, vt tantum ac diuturnum incendium sola florentissimi quondam regni ruina restingui posse videatur. Ecce autem in Belgio nouas intestini belli tragœdias: quas credo, vt quondã *Ædiles* suis Diis, ludos gladiatorios edebāt, ita Romanum Pontificem Sathanæ, (suo siue Ioui, siue Diti patri) tanquam *Ædilem* pro ludis & delectamento præbere. Fuit enim Sathã (vt scriptura testatur) à principio mundi Homicida: ac proinde cruentis & sanguinariis ludis, cędibus, homicidiis delectatur. Inter has bellorum ciuiliū flāmas ita credo Ecclesiam Christi conseruari, quasi Pyralim, quæ in ardentibus fornacibus volitans apparet: atque (vt Plinius memoriæ prodidit) quamdiu est in igne, viuit: cū euasit, longiore paulo volatu, emoritur. nisi potius & magis piē dicendum est, quasi rubum illum ardentem, in quo Deus Mosi apparuit, qui flamma quidem amburebatur, integer tamen & incolumis manebat. Cū autem variæ sint humani generis procellæ & perturbationes,

tum

oh.8.

xod.3.

rum illa capitalis, si quādo intestinæ in Ecclesia Christi contentiones oriantur. Nam in corporibus nostris externum frigus aut calorem vitare sponte nostra facile possumus. at iā in venas & præcordia receptum propulsare, sine præstantis alicuius Medici ope, vix ac ne vix quidem possumus. quid verò si etiam inter ipsos Doctores rixæ & contentiones exarserint? annon vt, Pastores, quibus grex tuendus est traditus, si inter se bacchari & rixari incipiant, aditum in septa lupis voracibus præbent: ita ministri Ecclesiarum suis litibus & concertationibus viam Sathanæ insidiis muniunt? Deus omen detestabile auertat. sed magnum periculum est, nisi quāprimum Illustrissimi, potentissimi & clementissimi Germaniæ Principes suorum Theologorum rixas, discordias, contentiones pro suo imperio compescant, ne idem ad extremum in Germania vsu veniat, quod olim in Oriente contigit. Vexatus fuerat Oriens per aliquot ætates diuturnis Theologorum factionibus. Percrepabat orbis terræ nominibus Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum, Monothelitarum, Monophysitarum. Dies me deficiet, si veterum sectarum & factionum nomina percēdere insti-

tuero. non plures turbulento mari ventorum ac turbinum tempestates audiuntur, quàm Theologorum cōcertationes per illa tempora videbātur. Ad extremum quid accidit? Dum Pastores inter se dimicant, Leo rugiens videt aditum in Ouile Christi Dei patefactum. Mahumetem introducit. Miseri mortales tot rixarum & iurgiorum pertæsi sese illi totos dedunt. Iterū à Deo suppliciter precor, vt hoc detestabile omen auertat. sed istæ tam diuturnæ, tam pertinaces, tã insanæ Theologastrorum quorundam concertationes de Vbiquitate, de Consubstantiatione, de Omnipræsentia, Omnipotentia humanitatis, corpore maiestatico, de Eutychiana disparitione Christi, de impanatione, suppanatione & companatione, quibus scholæ & templa & cōcionēs perstrepunt, quem exitum habituræ sint, pertimesco. Nolite locum dare Diabolo: inquibat Paulus: & eius insidiis ac molitionibus viam munire. Ecce nobis supra caput Leo rugiens, tyrannus Turcicus. ex altera parte, Moscouiticus. ex altera item Pontifex Rom. Cùm Dei cultum Samaritani neglexissent, accidit (inquit Scriptura) vt Iehoua immitteret in illos Leones à quibus laniabantur. Quare multo consultius

tijs videretur, finem aliquando seditiosis istis disputationibus auctoritate Principum imponere, & à diuturnis istis argutijs ac dis-
 fensionibus conquiescere: ne Papæ & Papi-
 stis, aduersarijs nostris, diutius de nobis ri-
 dendi materiam præbeamus: nam, vt est a-
 pud Vergil. Hoc Ithacus velit, & magno
 mercentur Atridæ: & si versum illū imitari
 licet: Hoc Papa discupiat, magno redimāt-
 que Papistæ. Lutherus ipse testatur, in con-
 trouersia de Cœna domini de verbis po-
 tius, quàm de re disceptari. nam Tomo 7.
 suorum operum fol. 385. a. ita loquitur:
Primū hoc certū est, Zuingliū & Oecolāpadium,
licet verbis dissentiant, tamen de re idē sentive. Eò
 accedit ipsius Zuinglij testimonium, qui in
 Cōfessione ad Regē Galliæ Frāciscum I. ita
 loquitur: *Asserimus, non sic carnaliter & crasse*
manducari corpus Christi, vt isti perhibent, sed ve-
rum Christi corpus credimus in Cœna sacramenta-
liter & spiritualiter edi à religiosa, fideli & sancta
mente. Iam verò quanto disputatoribus istis
 præiudicio esse putamus, quòd tandiu tan-
 ta ac tam constans omnium Heluetica-
 rum, Gallicarum, & Anglicarum Ecclesia-
 rum in omnibus & singulis suæ Confessio-
 nis articulis consensio videtur? Nusquam
 inter Euangelicas Ecclesias, nisi in vnica
 Germania, furiales istæ & tragicæ disputa-

tiones audiuntur. Multæ sunt in Heluetia præclaræ & opulentæ ciuitates, multæ paſſim Academiae, & ſcholæ, multi eruditi & præſtantes doctrina viri. Nullæ inter illos diſſenſiones audiuntur, nulli ſeditioſi libelli iactantur. Quantus eſt in Anglia, Scotia & Gallia præſtantium virorum numerus? At nullæ inter eos rixæ, nulla diſſidia, nullæ ſpinofæ diſputationes commemorantur. Vbique ſumma pax eſt: concors & tranquilluſ illarum Eccleſiarum ſtatus, quod quidem ad Religionis doctrinam attinet. Miniſtri omnes coniunctiſſimis animis, pro Chriſti Euangelio contra Romanum Antichriſtum, eiufque ſatellites, Epiſcopos, Cardinales, monachos, Ieſuitas pugnant. Quæ ex re quo ſpiritu noſtri Rixatores prædiſi ſint, facile eſt exiſtimare. Deus eſt concordie & pacis auctor: inquit Paulus. Itaque ad Roman. ſcribēs: Si fieri poteſt (inquit) quantum in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem colite. & ad Coloſs. Induimini benignitate, modeſtia, manſuetudine, lenitate, tolerantē alij alios, & pax Dei dominetur in cordibus veſtris. Ex contrario diſcordiæ & iurgia & contentiones dicuntur eſſe à ſpiritu Diaboli. Nō oportet miniſtros Dei eſſe pugnaces, & rixatores, inquit Paulus,

1. Theſ. 5.

Rom. 12.

Coloſs. 3.

ſed

sed placidos erga omnes, & mansuetos & aptos ad docendū. Ac passim aliis locis stultas, inanes, otiosas & nugatorias disputationes argutiarū & verborum plenas detestantur: quæ potius ad quæstiones (inquit) quæ ad ædificationem pertinent. Quinetiam aliis locis disertè nominat λογισμους, quibus ait auditorum animos & conscientias labefactari, potius quàm doceri & ædificari. Item alio loco, Siquis tradit eam doctrinam quæ non sit consentanea pietati, is turget: nihil scit: insanit circa quæstiones & pupas verborum: ex quibus nascuntur invidiæ, lites, maledicentiæ, conflictationes hominum mente corruptorum, veritatis expertium, & pietatem quæstui habentiū. Quibus verbis quis non videt, Nugatores & Rixatores nostros eum suis verborū nominibus designari, & ut dici solet, suis coloribus depingi? Quanto esset optabilis, illos in legendis & relegendis Scripturis sacris, & sæpe apud populum percurrendis, quàm in syllabis & literarū apicibus excutiendis ætatem consumere? Quàm multas beatorum myriadas in cælo, cum Christo & Angelis esse arbitramur, qui de tot scholasticis argutiis ne vocem quidem ullam unquam audierunt: & solis Bibliis contenti,

2. Tim. 2.

1. Tim. 2.
Tit. 3.

2. Tim. 2.

persecutionum tempore, vnicum ab illo libro dolorum & afflictionum suarum solatium ac lenamentum petebat? Quanto esset optatius, his miseris temporibus quibus Iesuitæ grassantur, idem nos facere quod canes Pastorum solent: qui si, dum inter se pugnant, Lupum ouili propinquantem viderint, omissa concertatione, concordibus animis, imperum in illum faciunt? Annon miserum & infortuniosum est, idem propè videre inter Germanicas & Helueticas Ecclesias discidium, quod Roboami temporibus inter x i i. tribus Israelis exortum est, cum decem tribus à reliquis duabus factionem illam discessionem fecerunt?

D I C I T N U N C, Beneuole lector, Ecquid igitur tantis malis atque incommodis remedium? Primum vt toto pectore, variisque gemitibus, adhibitis etiam ieiuniis, Deum obtestemur, vt propter filij Domini nostri Iesu Christi nomen, hos tantos fluctus ac tempestates compescat: & cum se pacis Deum atque auctorem prædicet, discordias & dissensiones istas extinguat. deinde vt pro Illustrissimorum Germaniæ Principum salute, atque adeo gentis totius pace & tranquillitate, solennes preces adhibeantur:

tur: iisdemque Principibus gratia singula-
 ribus verbis agantur: eorumque pietas, fan-
 ctitas, religio laudibus in cœlum feratur,
 quod salutem Ecclesiarum otio suo & quie-
 te antiquiorem duxerint: ac tãdiu tam pa-
 tientibus animis, istas diuturnas Pastorum
 concertationes tolerarint. postremo vt
 suppliciter atque obnixè per sacrosanctum
 Christi nomen ab ipsis petatur, primum vt
 frequentem Scripturæ sacrę lectiõẽ scho-
 lasticis omnibus argutis & disputationibus
 potiore ducant: eamque suis ciuibus per
 Theologos & pastores suos assiduè com-
 mendari iubeant: futiles autem & manes
 λογισμαί, quæ à sacrarum literarum lectio-
 ne, & piarum historiarum cognitione ho-
 mines abducunt, Sophistis & Sorbonicis re-
 linqui. deinde vt veterum Principum Christia-
 norum instituto cõuentum moderatorum a-
 liquot Theologorum quamprimum indi-
 cant: cui etiam ipsorum nonnulli (Con-
 stantini & Caroli Magnorum exemplo) in-
 teresse, ac pro sua auctoritate præesse ve-
 lint. Et quoniam si quando ipsi in morbum
 incidunt, nõ dedignantur, quamuis longin-
 quis ex locis & regionibus medicos accer-
 sere, si quos ingenio & doctrina præstantes
 norunt: suppliciter etiam rogãdi videntur,

ne grauentur in istis Ecclesie vulneribus
curandis idem facere, & aliarum quoque gen-
tium Theologos adhibere: vt inuocato, cō-
iunctis animis & precibus, summi Dei nu-
mine, ratio aliqua sedandarum controuer-
siarum inuocetur: quam mentem, vt Deus quā
primum inuictissimis illis Principibus im-
mittat, toto pectore illum propter nomen
filij sui Domini nostri Iesu Christi obte-
stamur.

F I N I S.

ERRATA CORRI-
genda.

Pagin. 15. lin. 12. Verùm ec̃ quonam argu-
mento?

Pag. 22. lin. 14. in quodam eorum exempla-
ri præclarum habemus.